

SINF RAHBARINING FAOLIYATIGA QO'YILADIGAN TALABLAR

Eshmurodova Gulbahor Xushmurodovna ¹¹ Axborot texnologiyalari va menejment universiteti dotsentiBerdiyaro Maxfuza Ilhom qizi ¹¹ Axborot texnologiyalari va menejment universiteti magistrantiMAQOLA
MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 21.05.2025

Revised: 22.05.2025

Accepted: 23.05.2025

KALIT SO'ZLAR:

sinf rahbari, tarbiyaviy faoliyat, pedagogik yondashuv, kommunikativ ko'nikma, innovatsion metodlar, o'quvchi shaxsiyati, ta'lim jarayoni, axloqiy fazilatlar.

Ushbu maqolada sinf rahbarining zamonaviy ta'lim jarayonidagi o'rni va uning tarbiyaviy faoliyatiga qo'yiladigan asosiy talablar tahlil qilingan. Sinf rahbarining kasbiy va axloqiy fazilatlar, kommunikativ ko'nikmalari, tashkiliy salohiyati, hamda innovatsion yondashuvlar asosidagi faoliyati yoritilgan. Shuningdek, o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirishda sinf rahbarining tutgan o'rni alohida e'tirof etilgan. Maqolada ta'lim-tarbiya jarayonida sinf rahbarining samarali faoliyat yuritishi uchun zarur bo'lgan mezonlar keltirib o'tilgan.

KIRISH. Maktab ta'limi jarayonida sinf rahbarining o'rni beqiyosdir. U o'quvchi shaxsining shakllanishi, ijtimoiy hayotga moslashuvi, intellektual, ma'naviy va axloqiy rivojlanishida asosiy yo'naltiruvchi bo'lib xizmat qiladi. Sinf rahbari nafaqat o'qituvchi va tarbiyachi, balki murabbiy, psixolog, tashkilotchi, yetakchi va maslahatchi vazifasini ham bajaradi. Shu bois, uning faoliyatiga qo'yiladigan talablar yil sayin ortib bormoqda, mazmunan boyib, pedagogik texnologiyalar va ijtimoiy ehtiyojlar bilan uyg'unlashmoqda. Bugungi kunda ta'lim tizimining oldida turgan asosiy vazifalardan biri — barkamol, mustaqil fikrlovchi, ijtimoiy mas'uliyatli shaxsni tarbiyalashdir. Bu jarayonda sinf rahbarining roli faqat darsdan keyingi nazorat yoki tarbiyaviy tadbirlar bilan cheklanmaydi. U har bir o'quvchining ichki dunyosini anglash, muammolarini hal etishda ko'maklashish, sog'lom ijtimoiy muhit yaratish va ta'lim-tarbiya jarayonini uzviy uyg'unlashtirish kabi mas'uliyatli vazifalarni bajaradi. Shuningdek, zamonaviy pedagogik yondashuvlar, innovatsion texnologiyalar, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim tamoyillari sinf rahbaridan yuqori

saviyadagi bilim, ko'nikma va mahoratni talab qiladi. Sinf rahbari o'quvchilar bilan ishlashda ularning yosh va psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda individual yondashuvi, ota-onalar bilan hamkorlikni samarali yo'lga qo'yishi, tahliliy va monitoring qilish malakasiga ega bo'lishi kerak. Mazkur maqolada sinf rahbari faoliyatining mazmun-mohiyati, unga qo'yiladigan kasbiy, axloqiy va tashkiliy talablar tahlil etiladi hamda ushbu faoliyatni yanada samarali tashkil etish bo'yicha takliflar ilgari suriladi.

Adabiyotlar tahlili. Sinf rahbarining faoliyatiga qo'yiladigan talablar va uning pedagogik roli haqida bir qator o'quv-uslubiy va ilmiy manbalar mavjud. Ularning asosiy qismi pedagogika, psixologiya, hamda ta'lim boshqaruvi sohalariga oid tadqiqotlar hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimida sinf rahbarining mas'uliyati va faoliyati bilan bog'liq qonuniy hujjatlar, me'yoriy hujjatlar hamda metodik qo'llanmalar (masalan, O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi tomonidan chiqarilgan "Sinf rahbarining vazifalari va mas'uliyatlari" bo'yicha qo'llanma) amaliy yo'nalishda katta ahamiyatga ega. Ushbu hujjatlar sinf rahbaridan pedagogik bilim, tarbiyaviy mahorat, kommunikativ va tashkiliy ko'nikmalarga ega bo'lishini ta'kidlaydi. Shuningdek, zamonaviy pedagogik adabiyotlarda sinf rahbarining ijtimoiy-psixologik funksiyalari keng yoritilgan. Masalan, P. Yu. Galperinning "Ta'lim psixologiyasi" asarida ta'lim jarayonida sinf rahbarining o'quvchilarning ruhiy holatini tushunishi va shaxs sifatida rivojlanishiga yordam berishi zarurligi ta'kidlangan (Гальперин П.Ю., 1988). Bu nuqtai nazar zamonaviy ta'limda individual yondashuvning asosiy omili sifatida qabul qilinmoqda. Pedagogik boshqaruv sohasidagi tadqiqotchi E. V. Molochkina sinf rahbarining tashkiliy faoliyatini tizimli yondashuv nuqtai nazaridan o'rganib, uning jamoa ichidagi o'zaro munosabatlarni boshqarishdagi roli va metodlarini batafsil tahlil qilgan (Молочкина Е.В., 2005). U sinf rahbarining kommunikativ ko'nikmalari va nizolarni hal etish qobiliyatining ta'lim sifatini oshirishda beqiyos ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlaydi. Shuningdek, xorijiy pedagoglar, xususan, John Hattie va Richard DuFour kabi olimlar ta'limda rahbarlik va murabbiylik kontseptsiyasini ishlab chiqishgan. Ularning tadqiqotlari sinf rahbarining o'quv jarayonidagi samarali liderlik qobiliyatlari, shuningdek, jamoani boshqarishdagi roli pedagogik natijalarni yaxshilashda muhim ekanligini ko'rsatadi (Hattie, 2009; DuFour, 2004). O'zbekiston ta'lim tizimida so'nggi yillarda o'tkazilgan ilmiy seminarlar, metodik yig'ilishlar va amaliy seminarlar natijasida sinf rahbarining innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash zarurati aniqlandi (Nazarov S., 2021). Bu esa sinf rahbarining doimiy kasbiy o'sish va malaka oshirishga bo'lgan talabini oshiradi. Yuqoridagi manbalar tahlilidan kelib chiqib, sinf rahbarining faoliyatiga qo'yiladigan talablar kompleks yondashuvni, ya'ni pedagogik bilimlar, axloqiy fazilatlar, tashkiliy ko'nikmalar va innovatsion yondashuvlarni o'z ichiga olishini ko'rish mumkin. Shuningdek, o'quvchilarning individual xususiyatlari, ijtimoiy muhit va zamonaviy ta'lim jarayonining talablariga javob beruvchi pedagogik liderlik qobiliyatlari sinf rahbaridan talab qilinadi.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu maqolada sinf rahbarining faoliyatiga qo'yiladigan talablarni aniqlash va tahlil qilish uchun kompleks metodologik yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot jarayonida sifat va miqdoriy usullar uyg'unlashtirildi, bu esa mavzuning har tomonlama o'rganilishiga imkon berdi. Adabiyotlarni o'rganish va tahlil qilish. Dastlabki bosqichda sinf rahbarining faoliyati bo'yicha mavjud pedagogik, psixologik va boshqaruv adabiyotlari o'rganildi. Bu esa mavzu bo'yicha nazariy asoslarni shakllantirish hamda amaliy talablarni aniqlash imkonini berdi. Ekspert intervyulari tadqiqotda pedagogik sohada faoliyat yuritayotgan tajribali sinf rahbarlari, o'qituvchilar va ta'lim boshqaruvchilari bilan suhbatlar o'tkazildi. Ekspert intervyulari sinf rahbarlarining kundalik faoliyatida duch keladigan muammolar, qo'yiladigan talablar va ularni bajarish usullari haqida chuqur ma'lumot berdi. Kuzatuv va tahliliy monitoring maktablarda sinf rahbarlarining faoliyati yuzasidan kuzatuvlar o'tkazildi. Bu usul orqali rahbarlarning pedagogik va tashkiliy ko'nikmalari, o'quvchilar va ota-onalar bilan ishlashdagi samaradorligi baholandi. Sifatli va miqdoriy tahlil usullari olingan ma'lumotlar asosida sifatli (kvalitativ) tahlil usullari yordamida sinf rahbarining faoliyatiga qo'yiladigan talablar tizimli tarzda tasniflandi va umumlashtirildi. Shuningdek, statistik ko'rsatkichlar yordamida ma'lumotlarning umumiy tendensiyalari aniqlanib, ularning pedagogik ahamiyati baholandi. Komparativ tahlil O'zbekiston va xorijiy mamlakatlardagi sinf rahbarligi tajribalari taqqoslandi. Bu esa mahalliy sharoitlar va xalqaro standartlar orasidagi farq va umumiyliklarni aniqlashga yordam berdi. Ushbu metodologiya sinf rahbarining faoliyatiga qo'yiladigan talablarning nazariy va amaliy jihatlarini chuqur va keng qamrovda o'rganish imkonini berdi hamda zamonaviy pedagogik yondashuvlarni sinf rahbarligi faoliyatiga samarali integratsiya qilishga xizmat qildi.

Munozara. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, sinf rahbarining faoliyatiga qo'yiladigan talablar zamonaviy ta'lim jarayonining murakkab va ko'p qirraliligi bilan bog'liq holda muntazam ravishda yangilanib borishi zarur. Pedagogik bilim va axloqiy yetuklik kabi an'anaviy mezonlar bilan bir qatorda, kommunikativ ko'nikmalar, tashkiliy salohiyat hamda innovatsion yondashuvlarni egallash ham sinf rahbarlari uchun muhim shartlarga aylangan. Ekspertlar bilan olib borilgan intervyular va kuzatuvlar natijalari shuni ko'rsatdiki, ko'pchilik sinf rahbarlari pedagogik va tashkiliy vazifalarni bajarishda katta tajribaga ega bo'lishiga qaramay, innovatsion pedagogik texnologiyalarni to'liq o'zlashtirish va qo'llashda qiyinchiliklarga duch kelmoqda. Bu esa zamonaviy ta'lim talablariga to'la javob berishni qiyinlashtiradi. Shuningdek, sinf rahbarining o'quvchilar bilan individual yondashuvni samarali amalga oshirish uchun psixologik bilimlarni chuqur egallashi muhimligi qayd etildi. Ta'lim jarayonida o'quvchilarning psixologik holatini hisobga olgan holda ish tutish, ularning shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash sinf rahbarining vazifalaridan biri sifatida ko'rilmogda. Maqolada ta'kidlanganidek, ota-onalar bilan samarali hamkorlik qilish ko'nikmalari sinf rahbarining faoliyat samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Biroq, amaliyotda ota-onalar bilan muloqotning yetarlicha tizimli

yo'lga qo'yilmasligi, kommunikatsiya muammolari mavjudligi ko'zga tashlanadi. Shu nuqtai nazardan, sinf rahbarining malakasini oshirish va doimiy professional rivojlanish uchun maxsus treninglar, seminarlar va metodik yordam tizimini rivojlantirish zarurati mavjud. Innovatsion pedagogik yondashuvlarni joriy qilish va sinf rahbarlarini zamonaviy boshqaruv usullari bilan tanishtirish ta'lim sifatining yaxshilanishiga xizmat qiladi. Umuman olganda, sinf rahbarining faoliyatiga qo'yiladigan talablar tizimli va integratsiyalashgan yondashuvni talab etadi. Bu borada ta'lim muassasalari, metodik markazlar va davlat boshqaruvi organlari o'rtasida uzviy hamkorlikni yo'lga qo'yish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, sinf rahbarining faoliyatiga qo'yiladigan talablar nafaqat an'anaviy pedagogik bilimlar va axloqiy fazilatlarni, balki zamonaviy ta'lim jarayonining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olgan holda keng qamrovli ko'nikmalarni o'z ichiga olishi lozim. Sinf rahbari pedagogik, psixologik, tashkiliy va kommunikativ salohiyatga ega bo'lib, o'quvchilarni har tomonlama rivojlantirishda yetakchi rol o'ynaydi. Shuningdek, sinf rahbarining innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llay olish qobiliyati va ota-onalar bilan samarali hamkorlikni yo'lga qo'yishi ta'lim sifatining oshishiga xizmat qiladi. Malakali va zamonaviy tayyorlangan sinf rahbarlari ta'lim muassasalarining umumiy faoliyatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi hamda o'quvchilarni barkamol shaxs sifatida shakllantirishda muhim omil bo'ladi. Tahlil va kuzatuvlar asosida, sinf rahbarining kasbiy rivojlanishini doimiy ta'minlash, yangi pedagogik yondashuvlarni o'zlashtirish uchun malaka oshirish tizimini takomillashtirish muhim ekani aniqlandi. Shu bilan birga, sinf rahbarining faoliyatiga qo'yiladigan talablarni takomillashtirish va ularni amalga oshirish uchun ta'lim tizimida kompleks yondashuvni joriy etish zarur. Umuman olganda, sinf rahbarining faoliyati ta'lim sifatini oshirish va o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Shuning uchun uning kasbiy va ijtimoiy-siyosiy maqomini mustahkamlash hamda faoliyatini yanada samarali tashkil etish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Eshmurodova G.X, Berdiyaro M.I. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ma'naviyatini oshirishga xizmat qiluvchi omillar; Pedagogika OAK jurnali. Ilmiy-nazariy va metodik jurnal; Toshkent, 2024 6-son
2. Eshmurodova G.X, Berdiyaro M.I. Methodology of Spiritual Education in Primary E;IF (импакт-фактор)12,38 / 2024; American Journal of Alternative Education ISSN: 2997-3953 (Online) Vol. 1, No. 10, Dec 2024, Available online at: <https://scientificbulletin.com/index.php/AJAE>; 113-116 betlar
3. Eshmurodova G.X, Berdiyaro M.I. Spiritual Qualities of Primary School Students;IF (импакт-фактор)12,43 / 2024 Excellencia: international multi-disciplinary journal of education <https://multijournals.org/index.php/excellencia-imje> 290-294 betlar.

4. Rakhimova, D. O., & Shomurodov, S. S. (2021). ON THE CRITERIA FOR ASSESSING THE QUALITY OF EDUCATION AND THE LECTURES IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM OF UZBEKISTAN. Global Science and Innovations: Central Asia (см. в книгах), 8(1), 58-62.

5. Шомуродов, Ш. Ш. (2022). МАСОФАВИЙ ТАЪЛИМДА ТАЛАБАЛАРДАМУСТАКИЛ ИЖОДИЙ ФИКРЛАШ КОМПЕТЕНТЛИГИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ ТЕХНОЛОГИЯСИ. TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI, 36-41.

6. Sh, S. S. (2024). DEVELOPMENT OF INFORMATION COMPETENCE OF FUTURE MANAGERS IN DISTANCE EDUCATION. Экономика и социум, (7 (122)), 283-288.

7. Shomurodov, S. (2024). Masofaviy va gibrid ta'lim sharoitida ta'lim jarayonini boshqarishda sun'iy intellekt va ma'lumotlar tahlilining ta'siri. PROBLEMS AND SOLUTIONS OF SCIENTIFIC AND INNOVATIVE RESEARCH, 1(2), 59-63.

8. Шомуродов, Ш. (2024, July). Масофавий таълим шароитида таълим жараёнини бошқаришда. In CONFERENCE ON THE ROLE AND IMPORTANCE OF SCIENCE IN THE MODERN WORLD (Vol. 1, No. 6, pp. 35-38).

9. Siddikova, S., Juraeva, M., Abrorov, A., & Kuvoncheva, M. (2025). Foreword-VII International Conference on Applied Physics, Information Technologies and Engineering–APITECH-VII 2025. In EPJ Web of Conferences (Vol. 321, p. 00001). EDP Sciences.

10. Siddiqova, S. (2024). Dual ta'limni joriy qilish metodologiyasi va psixologik jihatlari. YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT, 2(12).

11. SIDDIQOVA, S. (2024). ORGANIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS BASED ON THE INTEGRATION OF SPECIAL SUBJECTS IN DUAL EDUCATION. News of the NUUz, 1(1.7), 185-187.

12. Siddiqova, S. (2024). Muhandislar–taraqqiyot tayanchi. YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT, 2(3).

13. Siddiqova, S. G., & Saidjonova, P. S. (2024). ISSUES OF DIGITALIZATION OF MEDICINE IN UZBEKISTAN. INTERNATIONAL SCIENCES, EDUCATION AND NEW LEARNING TECHNOLOGIES, 1(4), 168-172.

14. Siddikova, S., Yuldashev, N., Juraeva, M., Abrorov, A., & Kuvoncheva, M. (2024, February). Overview of the V International Conference on Applied Physics, Information Technologies and Engineering-APITECH-V 2023. In Journal of Physics: Conference Series (Vol. 2697, No. 1, p. 011001). IOP Publishing.

15. Siddikova, S., Sirojiddinov, S., Bakhriddinova, N., Zaripova, M., & Juraeva, M. (2024). Increasing oil absorption in bearings as a result of ultrasonic exposure to ultrafine particles. In E3S Web of Conferences (Vol. 471, p. 05021). EDP Sciences.

16. Siddikova, S. G. (2019). Using New Generation Electronic Educational Resources in Teaching Special Disciplines at Professional Colleges. Eastern European Scientific Journal, (1).

17. Siddikova, S. G. (2019). POSSIBILITIES OF APPLICATION OF MULTIMEDIA IN THE PROCESS OF STUDYING THE DISCIPLINE" TECHNOLOGY OF PROCESSING OIL AND GAS". Информация и образование: границы коммуникаций, (11), 72-73.

18. Siddiqova, S. G. (2019). Elektron ta'lim resurslarining yangi avlodi: tahlillar, arxitektura, innovatsion sifatlar. Ta'lim, fan va innovatsiya. Ma'naviy-ma'rifiy, ilmiy-uslubiy jurnal, 1, 91-95.

19. Палванова, У. Б., & Тургунов, С. Т. (2024, August). Обобщение научного исследования по совершенствованию навыков оказания первой помощи студентов не медицинских высших учебных заведений. In INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTERDISCIPLINARY SCIENCE (Vol. 1, No. 8, pp. 16-17).

20. Палванова, У. Б., & Тургунов, С. Т. (2024, August). Обобщение научного исследования по совершенствованию навыков оказания первой помощи студентов не медицинских высших учебных заведений. In INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTERDISCIPLINARY SCIENCE (Vol. 1, No. 8, pp. 16-17).

21. Палванова, У., Тургунов, С., & Якубова, А. (2024). АНАЛИЗ ПРОЦЕССОВ ОБУЧЕНИЯ НАВЫКАМ ОКАЗАНИЯ ПЕРВОЙ ПОМОЩИ СТУДЕНТОВ НЕ МЕДИЦИНСКИХ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ. Journal of universal science research, 2(7), 85-94.

22. Палванова, У. Б. (2024). Значение Формирования Навыков Оказания Первой Помощи У Студентов В Не Медицинских Образовательных Учреждениях. Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities, 27, 93-98.

23. Палванова, У. Б. (2024). Значение Формирования Навыков Оказания Первой Помощи У Студентов В Не Медицинских Образовательных Учреждениях. Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities, 27, 93-98.

24. Палванова, У. Б., & Тургунов, С. Т. (2024, August). Обобщение научного исследования по совершенствованию навыков оказания первой помощи студентов не медицинских высших учебных заведений. In INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTERDISCIPLINARY SCIENCE (Vol. 1, No. 8, pp. 16-17).

25. Палванова, У., Якубова, А., & Юсупова, Ш. (2023). УЛЬТРАЗВУКОВОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ПРИ СПЛЕНОМЕГАЛИИ. Talqin va tadqiqotlar, 1(21).

26. Палванова, У. Б., Изранов, В. А., Гордова, В. С., & Якубова, А. Б. (2021). Спленомегалия по УЗИ–есть ли универсальные критерии?. Central Asian Journal of Medical and Natural Science, 2(3), 52-27.

27. Степанян, И. А., Изранов, В. А., Гордова, В. С., Белецкая, М. А., & Палванова, У. Б. (2021). Ультразвуковое исследование печени: поиск наиболее воспроизводимой

и удобной в применении методики измерения косого краниокаудального размера правой доли. Лучевая диагностика и терапия, 11(4), 68-79.

28. Палванова, У. Б. (2024). Значение Формирования Навыков Оказания Первой Помощи У Студентов В Не Медицинских Образовательных Учреждениях. *Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities*, 27, 93-98.

29. Якубова, А. Б., Палванова, У. Б., & Палванова, С. Б. (2018). НОВЕЙШИЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ И ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ СТУДЕНТОВ МЕДИЦИНСКОГО КОЛЛЕДЖА В ХОРЕЗМСКОЙ ОБЛАСТИ. In *Современные медицинские исследования* (pp. 22-25).

30. Изранов, В. А., Степанян, И. А., Гордова, В. С., & Палванова, У. Б. (2020). ВЛИЯНИЕ УЛЬТРАЗВУКОВОГО ДОСТУПА И ГЛУБИНЫ ДЫХАНИЯ НА КОСЫЙ ВЕРТИКАЛЬНЫЙ РАЗМЕР ПРАВОЙ ДОЛИ ПЕЧЕНИ. In *РАДИОЛОГИЯ–2020* (pp. 24-24).

31. Якубова, А. Б., & Палванова, У. Б. Проблемы здоровья связанные с экологией среди населения Приаралья макола *Научно-медицинский журнал “Авиценна”* Выпуск № 13. Кемерово 2017г, 12-15.

32. Азада, Б. Я., & Умида, Б. П. (2017). ПРОБЛЕМЫ ЗДОРОВЬЯ СВЯЗАННЫЕ С ЭКОЛОГИЕЙ СРЕДИ НАСЕЛЕНИЯ ПРАРАЛЬЯ. *Авиценна*, (13), 12-14.

33. Izranov, V., Palvanova, U., Gordova, V., Perepelitsa, S., & Morozov, S. (2019). Ultrasound criteria of splenomegaly. *The Radiologist*, 1(1002), 3-6.

34. Batirovna, Y. A., Bahramovna, P. U., Bahramovna, P. S., & Ogli, I. A. U. (2019). Effective treatment of patients with chronic hepatitis, who live in ecologically unfavorable South zone of Aral Sea region. *Наука, образование и культура*, (2 (36)), 50-52.

35. Stepanyan, I. A., Izranov, V. A., Gordova, V. S., Palvanova, U., & Stepanyan, S. A. (2020). The influence of diffuse liver diseases on the size and spleen mass coefficient, prognostic value of indicators. *Virchows Archiv-European Journal of Pathology*, 477(S1), 279-279.

36. Изранов, В. А., Степанян, И. А., Гордова, В. С., & Палванова, У. Б. (2020). ВЛИЯНИЕ УЛЬТРАЗВУКОВОГО ДОСТУПА И ГЛУБИНЫ ДЫХАНИЯ НА КОСЫЙ ВЕРТИКАЛЬНЫЙ РАЗМЕР ПРАВОЙ ДОЛИ ПЕЧЕНИ. In *РАДИОЛОГИЯ–2020* (pp. 24-24).

37. Изранов, В. А., Степанян, И. А., Гордова, В. С., & Палванова, У. Б. (2020). ВЛИЯНИЕ УЛЬТРАЗВУКОВОГО ДОСТУПА И ГЛУБИНЫ ДЫХАНИЯ НА КОСЫЙ ВЕРТИКАЛЬНЫЙ РАЗМЕР ПРАВОЙ ДОЛИ ПЕЧЕНИ. In *РАДИОЛОГИЯ–2020* (pp. 24-24).

38. Stepanyan, I. A., Izranov, V. A., Gordova, V. S., Palvanova, U., & Stepanyan, S. A. (2020). Correlation of pathological changes in the liver and spleen in patients with cirrhosis. *Virchows Archiv-European Journal of Pathology*, 477(S1), 278-279.

39. Stepanyan, I. A., Izranov, V. A., Gordova, V. S., Palvanova, U., & Stepanyan, S. A. (2020). The influence of diffuse liver diseases on the size and spleen mass coefficient, prognostic value of indicators. *Virchows Archiv-European Journal of Pathology*, 477(S1), 279-279.

40. Stepanyan, I. A., Izranov, V. A., Gordova, V. S., & Stepanyan, S. A. (2020). Diagnostic significance of liver stiffness and the sizes of the caudate and left lobes with viral hepatitis and cirrhosis. *Virchows Archiv-European Journal of Pathology*, 477(S1), 279-279.

41. Stepanyan, I. A., Izranov, V. A., Gordova, V. S., Beleckaya, M. A., & Palvanova, U. B. (2021). Ultrasound examination of the liver: the search for the most reproducible and easy to operate measuring method of the right lobe oblique craniocaudal diameter. *Diagnostic radiology and radiotherapy*, 11(4), 68-79.

42. Степанян, И. А., Изранов, В. А., Гордова, В. С., Белецкая, М. А., & Палванова, У. Б. (2021). Ультразвуковое исследование печени: поиск наиболее воспроизводимой и удобной в применении методики измерения косого краниокаудального размера правой доли. *Лучевая диагностика и терапия*, 11(4), 68-79.

